

แนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่น
สู่ความเป็นเมืองทันสมัย*
POLICY APPROACHES FOR DRIVING KHON KAEN MUNICIPALITY
TOWARDS THE MODERN CITY

กฤษณะ สุระดณัย

Krissana Suradanai

พงษ์เมธี ไชยศรีหา

Pongmetee Chaiseeha

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

สัญญา เคนาภูมิ

Sanya Kenaphoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: k.suradanai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย 2) นำเสนอนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูล 30 คน ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ด้านการพัฒนาเมือง นักวิชาการพัฒนาเมือง และผู้บริหารเมืองที่มีความเชี่ยวชาญการบริหารจัดการพัฒนาเมืองขอนแก่น ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารส่วนราชการระดับท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 12 คน กลุ่มตัวแทนจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน และกลุ่มตัวแทนจากประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก การสังเกต เลือกรกรณีที่น่าสนใจสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่น 1.1) ได้เปรียบทางภูมิศาสตร์เป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีต้นทุนทาง

* Received 5 November 2020; Revised 15 March 2021; Accepted 21 March 2021

ประวัติศาสตร์ 1.2) วิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น 1.3) ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากภาคธุรกิจ 1.4) ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย 1.5) รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม 1.6) อิทธิพลของนโยบายจังหวัดจัดการตนเอง 1.7) ความตื่นตัวของภาคประชาชน 1.8) มีสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้าและ 1.9) เป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สร้าง GDP ให้กับประเทศ 2) แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย ได้แก่ 2.1) ส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัดจัดการตนเอง 2.2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน 2.3) ส่งเสริมและสนับสนุนการเมืองภาคประชาชน 2.4) สนับสนุนถ่ายโอนภารกิจภาครัฐจากส่วนกลางมากขึ้น

คำสำคัญ: แนวนโยบาย, การขับเคลื่อน, นครขอนแก่น, เมืองทันสมัย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) analyze the fundamental potential of Khon Kaen Municipality in order to drive into a modern city 2) to purpose the public policy for the Khon Kaen City's development to become a modern city. This research article was using qualitative research by interviewing with 30 informants using Purposive Sampling for selecting, the informants were included the people with knowledge of urban development, the urban development scholars, and the executives with expertise in Khon Kaen City Development Management, consisting with a group of 3 local government administrators in Khon Kaen Province, 12 officers from a group of relevant with government agencies and local government organizations, 5 representatives from private organizations and 10 representatives from the citizen of Khon Kaen city. The used instrument for the data collection were in-depth interviews and descriptive analysis. 1) The fundamental potentials of Khon Kaen City development consists of 1.1) Geographical advantage as the center city of the North - Eastern region and resourceful with the historical cost. 1.2) The local government administrators' long - term visions 1.3) Acquisition the local executives from the business sector 1.4) Stakeholders collaboration 1.5) Having the appropriate collaboration model 1.6) The influence from the province's policy able to manage itself. 1.7) The public sector's awareness. 1.8) Having the forefront of the educational institution and 1.9) Khon Kaen city is the economic area which able to generate the GDP for Thailand. 2) The Policies Guideline for driving the Khon Kaen Municipality into a modern city consists of 2.1) Promote

and support the province's self-management. 2.2) Promote and support the coordination between the government and private sectors. 2.3) Promote and support Semi - direct democracy 2.4 Support more centralized transfer of government missions.

Keywords: Policy Guidelines, Driving, Khon Kaen, Modern City

บทนำ

เมือง (City) เป็นกลไกสำคัญเชิงพื้นที่สำหรับการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ประเทศไทยที่มีแนวทางการพัฒนาเมืองในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่เป็นนโยบายหลักที่ผลักดันประเทศในปัจจุบัน แนวทางการพัฒนารูปแบบทันสมัย (Modernizations) ที่มุ่งเน้นให้เกิดความทันสมัยให้ทันและสอดคล้องกับกระแสของโลกในยุคดิจิทัลที่มีการผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมือง จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศและเพื่อกระจายความเจริญก้าวหน้าความทันสมัยสู่ภูมิภาค (เกวลี เพชรศรีชาติ, 2560) ซึ่งกระบวนการนี้รัฐจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพื้นที่เมืองของตน

แนวคิดพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และเมืองอัจฉริยะ กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน นอกจากนั้นแนวคิดการพัฒนาเมือง ยังนำเสนอมิติการพัฒนา ที่หลากหลาย อาทิ เช่น แนวคิดเมืองสร้างสรรค์เน้นการพัฒนา ทางเศรษฐกิจบนฐานความรู้และนวัตกรรม ในขณะที่เมืองยุติธรรมให้ความสำคัญกับคุณภาพทางสังคมและการมีส่วนร่วมของคนด้อยโอกาสในเมือง รวมทั้งแนวคิดซิมโปไอซ์ตีให้ความสำคัญกับการมองเมือง แบบองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประหยัด พลังงานและสร้างความสมดุลในเมือง (อรทัย กักผล, 2559)

ในปัจจุบันรูปแบบแนวนโยบายการพัฒนาเมืองของประเทศไทยให้เป็นเมืองทันสมัยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่นิยมเพิ่มมากขึ้นในเมืองใหญ่ อาทิเช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสงขลา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองแรกที่ริเริ่มและผลักดันการพัฒนาเมืองอย่างจริงจัง (จารุวรรณ ประวันเน, 2563) ภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่นได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น ตั้งแต่การริเริ่มความคิดการผลักดัน ตลอดจนการลงทุนเป็นส่วนใหญ่ อันเนื่องจากเล็งเห็นว่าไม่ควรปล่อยให้การพัฒนาจังหวัดขอนแก่นเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง และระบบการให้บริการของภาครัฐมีความซับซ้อนและเป็นระบบแบบรวมศูนย์มีความล่าช้า ภาคเอกชนจึงมีส่วนผลักดันให้ภาคเอกชนในท้องถิ่นหันมาลงทุนโดยไม่รบกวนงบประมาณจากรัฐบาลกลาง โดยทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนร่วมมือกัน เพื่อการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการของท้องถิ่นในปัจจุบันพัฒนาให้รองรับกับความเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัยในโลกดิจิทัล มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ตามบริบทความต้องการของเมือง (ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ, 2562)

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดใหญ่ที่มีประชากรมากถึง 1.8 ล้านคน มีอัตราการเติบโตของประชากร 2.09% ต่อปี นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดประชากรมากที่สุดอันดับ 4 ของประเทศ จึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งตัวเลขอัตราการเติบโตของจังหวัดขอนแก่นนั้นถือว่าสูงมากหากเมื่อเทียบกับจังหวัดหัวเมืองอื่น ๆ ของประเทศ (จารุวรรณ ประวิณเน, 2563) การเติบโตของเมืองที่รวดเร็ว (Rapidly growing city) ทำให้เกิดปัญหาภายในเมืองตามมา อาทิเช่น ปัญหามลพิษ การจราจรติดขัด ปัญหาระบบขนส่งมวลชน ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางสังคม ปัญหาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้พัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในจังหวัดขอนแก่น ทั้งที่จังหวัดขอนแก่นมีความพร้อมแต่ยังขาดการจัดการที่เป็นระบบ ลำพังเพียงงบประมาณจากภาครัฐที่มักเป็นการกระจายงบประมาณศูนย์ไม่เพียงพอสำหรับการแก้ไขปัญหาได้ ในปี พ.ศ. 2556 นักธุรกิจจังหวัดขอนแก่นได้เริ่มพูดคุยกันอย่างจริงจัง ในประเด็นปัญหาของเมืองขอนแก่นที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตเมืองที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหามลพิษ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในเขตตัวเมือง และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะขนส่งมวลชน ซึ่งราชการส่วนกลางมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการวางแผนพัฒนาเมือง และการแก้ไขปัญหาได้ทันตามความต้องการของคนในพื้นที่ (จิรภรณ์ วาลย์มนตรี และศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, 2563)

นโยบายการพัฒนาเมืองขอนแก่นในอดีต ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยังไม่ต่อเนื่องในพื้นที่ต่าง ๆ นำไปสู่ปัญหาของการบริหารจัดการเมือง ส่งผลให้นครขอนแก่นขาดศักยภาพในการพัฒนาเมืองอย่างเต็มที่ การสร้างรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองขอนแก่นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความนโยบายในการดำเนินงานผ่านการวางแผนการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนพัฒนาเมือง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และรูปแบบการพัฒนาเมืองที่เน้นให้ความสำคัญสะดวกสบายจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยเช่นขอนแก่น Smart City และรองรับการจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมสัมมนา ซึ่งขอนแก่นเป็นเมืองไมซ์ ซิตี้ แต่ทั้งนี้จังหวัดขอนแก่นยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จะผลักดันให้แนวนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้วางแผนเอาไว้ ผนวกกับปัญหาของเมืองขอนแก่นที่มีการเติบโตแบบไร้ทิศทาง (Urban sprawl) มีการขยายตัวของเมืองอย่างต่อเนื่อง ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และปัญหาความหนาแน่นของปริมาณการจราจร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (จิรภรณ์ วาลย์มนตรี และศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, 2563) แต่ถึงอย่างไรก็ตามเมืองขอนแก่นมีการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจและระบบคมนาคมที่สูงกว่าเมืองอื่น ๆ มีความพร้อมด้านทำเลที่ตั้งและการคมนาคมขนส่ง ส่งผลให้เมืองขอนแก่นมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และกระจายสินค้า เป็นศูนย์กลางการบริการ

ทางการแพทย์ การสาธารณสุขในระดับภูมิภาค เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา เป็นศูนย์กลางการบริหารของหน่วยงานภาครัฐระดับภาค (นันทพจน์ บุญประสิทธิ์ และวิชญ์ สมิตสุวรรณ, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงแนวนโยบายที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นรวมถึงศึกษาศักยภาพพื้นฐานจังหวัดขอนแก่นอันเป็นข้อมูลสำคัญต่อการหาแนวทางสังเคราะห์หานโยบายสาธารณะการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น โดยมีพื้นฐานแนวคิดให้จังหวัดขอนแก่นมีความทันสมัยรองรับการเจริญเติบโตของเมือง ระบบเศรษฐกิจ สังคม และระบบเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันเป็นตัวชี้วัดที่ดีอย่างหนึ่งของการพัฒนาเมืองในปัจจุบัน จังหวัดขอนแก่นจึงต้องหาแนวทางเพื่อจะพัฒนาแนวนโยบายที่จะพัฒนาจังหวัดเพื่อให้ตอบสนองต่อบัจจัยดังกล่าวรวมถึงเพื่อยกระดับศักยภาพของจังหวัดที่มีอยู่ เพื่อเป็นเมืองที่มีความพร้อม ภายใต้การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย
2. เพื่อนำเสนอนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่ก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีมุ่งศึกษาถึงแนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาเมือง นักวิชาการพัฒนาเมือง และผู้บริหารเมืองที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการพัฒนาเมืองในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารส่วนราชการระดับท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 12 คน กลุ่มตัวแทนจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน กลุ่มตัวแทนจากประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การวิเคราะห์เอกสาร จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้อง

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาเมือง นักวิชาการพัฒนาเมืองที่มีทักษะในการนำนโยบายมาพัฒนาเมือง และผู้บริหารเมืองที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการพัฒนาเมืองในจังหวัดขอนแก่น การสัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิดเป็นคำถามที่มีคำถามตายตัว และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้อธิบายเรื่องราวในรายละเอียดได้ตามอิสระ และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสนทนากลุ่มผู้รู้เกี่ยวกับการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารการประชุมวิชาการต่าง ๆ เรื่องแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน การจัดสนทนากลุ่ม เพื่อระดมสมองจากบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมากำหนดรูปแบบในการพัฒนาแนวนโยบาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิทยาการสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากข้อมูลมาสร้างสมมติฐานและสร้างกรอบแนวคิดอธิบายปรากฏการณ์ มาวิเคราะห์หาข้อสรุป นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน บรรยายเชิงพรรณนาที่มีรายละเอียดและความคล่องตัวและมีการอ้างอิงโดยตรงที่เกี่ยวกับที่มาของข้อมูล

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

ศักยภาพจังหวัดขอนแก่นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ศักยภาพจังหวัดขอนแก่นที่ปัจจัยเกื้อหนุนให้เป็นเมืองทันสมัย สรุปได้ดังนี้ 1) เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน 2) มีการจัดงานกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงติด 1 ใน 3 ของประเทศไทยที่เป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจเมือง 3) มีสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนระดับแนวหน้า 4) เป็นศูนย์รวมบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข 5) มีสถานกงสุลที่เป็นเมืองแห่งมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน 4 แห่ง 6) เป็นศูนย์กลางการประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรม มีความพร้อมในการรองรับการจัดประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ จากการสัมภาษณ์ ดร.สมศักดิ์ จังตระกุล กล่าว

“ขอนแก่นมีศักยภาพที่เด่นชัดในหลาย ๆ เรื่องซึ่งเกื้อหนุนต่อการผลักดันพัฒนาจังหวัดขอนแก่นให้มีความทันสมัยตามแนวนโยบายไทยแลนด์ 4.0 หลัก ๆ ก็คือเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุนเพราะขอนแก่นได้เปรียบเชิงพื้นที่ มีความโดดเด่นเรื่องงานกิจกรรมหรืออีเวนท์ที่เป็น

เอกลักษณ์งานสงกรานต์ถนนข้าวเหนียว งานเทศกาลไหม เป็นต้น และมีสถาบันการศึกษาที่อยู่ระดับแนวหน้าของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีหน่วยงานทางการแพทย์ที่ใหญ่รองรับผู้ป่วยได้เพียงพอ มีสถานกงสุล 4 แห่ง และเป็นเมืองแห่งการจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนา การแสดงสินค้า เพราะขอนแก่นมีศูนย์การประชุมและแสดงสินค้าที่อยู่ในระดับนานาชาติ” (สมศักดิ์ จังตระกุล, 2563)

จากข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นประเด็นสำคัญของปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เมืองขอนแก่นมีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองทันสมัยในด้านอื่น ๆ พบประเด็นปัจจัยสำคัญดังนี้

1. ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์

ขอนแก่นนับว่าเป็นเมืองที่ได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์หลายประการ ดังนี้

1.1 ขอนแก่นเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นจังหวัดหลักในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนกลาง ตั้งอยู่บนเส้นทางตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor-EWEC) บนเส้นทาง R9 ที่มีศักยภาพสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จะเชื่อมต่อไปได้ทั่วประเทศและประชาคมอาเซียน 1.2) ต้นทุนทางประวัติศาสตร์ จังหวัดขอนแก่นมีต้นทุนจากวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะยาวที่ถูกตั้งไว้ให้เป็นเมืองท่าตามภูมิภาคของประเทศ ตั้งแต่สมัยพญา จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้วางมาตรการเมืองให้เป็นเมืองท่าสำคัญของภาคอีสาน ได้พัฒนาจังหวัดขอนแก่นให้เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 ได้ร่างขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น ผลที่เกิดขึ้นคือมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น สร้างเขื่อนอุบลรัตน์ สร้างท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น สร้างเส้นทางคมนาคมขนส่ง ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนายเข้มชาติ สมใจวงศ์ ประธานหอการค้าจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่า

“จังหวัดขอนแก่นถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางภาคอีสานตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้เกิดส่วนราชการ ทั้งเขื่อนอุบลรัตน์และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ท่าอากาศยานขอนแก่น ตั้งแต่นั้นมาถือว่าขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการประชุมทุกวันนี้” (เข้มชาติ สมใจวงศ์, 2562)

2. การมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น

การวางแผนรองรับการขยายตัวของเมือง ผู้บริหารท้องถิ่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่นได้วางโครงสร้างของเมืองขอนแก่นให้รองรับการขยายตัวของภาคธุรกิจ สิ่งก่อสร้าง รวมถึงผังเมืองอื่น ๆ ปรับรูปแบบของโครงสร้างเมืองจากความแออัด เช่น ย้ายสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 1 และสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 2 ให้ไปใช้บริการที่สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 3 แห่งเดียว

ในปี พ.ศ. 2560 2.2 การวางแผนการแก้ปัญหาระบบขนส่งมวลชน เป็นการแก้ไขปัญหาจราจรติดขัดในเขตตัวเมืองเพื่อระบายนการแออัดของรถโดยสาร รถยนต์ส่วนบุคคล ปัญหามลพิษเนื่องจากสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งเดิมมีข้อจำกัดในการพัฒนาและจะเป็นปัญหาต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ รวมถึงเป็นการกระจายอำนาจการภายใต้หลักการมอบอำนาจ (Delegation) ในทางทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ ด้วยสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 1 เดิมเป็นของเทศบาลนครขอนแก่น เมื่อย้ายออกไปถนนเลี่ยงเมืองจึงอยู่นอกเขตความรับผิดชอบของเทศบาลนครขอนแก่น สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งใหม่คือแห่งที่ 3 จึงถูกถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

3. การได้ผู้บริหารท้องถิ่นจากภาคธุรกิจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่มนักการเมืองมาจากภาคธุรกิจเอกชน เพื่อขยายผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้การเมืองช่วยในการปกป้องและรักษาประโยชน์ทางธุรกิจ การเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะช่วยให้ขยายผลทางธุรกิจ และประชาชนในพื้นที่และเมืองจะได้รับผลประโยชน์จากการขยายผลทางธุรกิจ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นกลุ่มนักธุรกิจการเมืองของจังหวัดขอนแก่นมีแนวนโยบายที่เอื้อทั้งธุรกิจตัวเองและส่งผลดีต่อภาคประชาชน

“ผู้บริหารท้องถิ่นของเมืองขอนแก่นเดิมเป็นนักธุรกิจระดับแนวหน้าของจังหวัด เป็นเจ้าของกิจการทางการค้าหลัก ๆ ของจังหวัดขอนแก่น และมีวิสัยทัศน์ที่ดี และก้าวไกล การเข้ามาบริหารทางการเมืองจะยิ่งเพิ่มศักยภาพให้ธุรกิจของเขาดียิ่งขึ้นจากการวางนโยบายในระยะยาว จากการปรับเปลี่ยนผังเมือง การก่อสร้าง การปรับแต่ง การต่อเติม การดำเนินการดังกล่าวจึงออกมาในรูปแบบการสัมปทาน การรับเหมาก่อสร้าง การจัดซื้อจัดจ้าง แต่ดีต่อจังหวัดขอนแก่นหรือไม่ ก็ต้องตอบว่าดี อย่างที่ปรากฏจังหวัดขอนแก่นมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในภาคอีสานทั้งโครงสร้างพื้นฐาน และที่กำลังจะเกิดขึ้นคือการพัฒนาศักยภาพระบบขนส่งในเมือง” (เทพมงคล ประดาพล, 2563)

4. ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Collaboration)

ศักยภาพของจังหวัดขอนแก่นด้าน “ความร่วมมือ” ถือเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จ (Key success) การพัฒนาขอนแก่นอย่างแท้จริง สิ่งที่ทำให้จังหวัดขอนแก่นมีความโดดเด่น คือความร่วมมือในการทำงานพัฒนาเมืองร่วมกัน (Collaboration) ไม่ได้เป็นเพียงการมาร่วมประชุมหรือระดมความคิดเห็น แล้วต่างฝ่ายต่างนำไปทำตามบทบาทและภารกิจของตัวเอง ใช้ความร่วมมือแบบบูรณาการ (Integrated Collaboration) ทุกภาคส่วนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ทั้งภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิชาการ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) ได้มา “ร่วมกันคิด ร่วมทำ” และ “ร่วมกันลงขันเพื่อพัฒนาเมือง (Shared Resources)” การมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ (Integrated Participation) ระหว่างประชาชนในพื้นที่ ล้วนมีสิทธิมีเสียงใน

การแสดงความคิดเห็นและ “เป็นเจ้าของเมือง” ร่วมกันกับทุกฝ่าย โดยใช้กลไก “สภาเมืองขอนแก่น (Citizen’s Council)” เป็นพื้นที่ในการสะท้อนปัญหาและความต้องการ ก่อให้เกิดความตระหนักร่วม (Collective Awareness) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่นให้รับรู้และเกิดความเข้าใจร่วมกันว่าเมืองกำลังจะพัฒนาไปในทิศทางใด นำไปสู่การวางแผนร่วมกัน (Collaboration Planning) ที่สำคัญที่สุดคือ “บทบาทของตนเอง” ในการเป็นเจ้าของเมืองและการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเมือง (Sense of Belonging) หรือเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาขอนแก่น (Partner) มีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ประชาชนชาวขอนแก่นจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้รับบริการสาธารณะ (Public) แต่เป็นผู้ร่วมให้บริการสาธารณะไปในตัวด้วย (Public Servers)

5. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม

ความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนจังหวัดขอนแก่นมี 2 ลักษณะ ดังนี้
1) การประสานความร่วมมือ (Collaborative) รูปแบบความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนของจังหวัดขอนแก่นที่ศึกษาเป็นรูปของ “แนวคิดการสานความร่วมมือ (Collaborative Governance)” นั่นคือเป็นการสร้างความร่วมมือขึ้นของจังหวัดขอนแก่นได้ร่วมมือกับภาคส่วนเอกชนและภาคประชาสังคม การประสานความร่วมมือของจังหวัดขอนแก่นในรูป Collaborative Governance จึงอยู่ภายใต้บริบทการสอดรับกระแสโลกาภิวัตน์รวมถึงแนวทางการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้เกิดความก้าวหน้า ทันสมัย 2) ความร่วมมือแบบบูรณาการ (Integrated Collaboration) เป็นรูปแบบโดยที่เห็นเด่นชัดคือ จากการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรเศรษฐกิจ บริษัทเอกชน

6. อิทธิพลของนโยบายจังหวัดจัดการตัวเอง

ขอนแก่นได้เข้าร่วมแนวคิดโครงการจังหวัดจัดการตนเอง จากแนวความคิด “การพึ่งพาตนเอง” ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2552 ได้เริ่มมีการนำแนวความคิดจังหวัดจัดการตนเอง ผลที่ได้ทำให้เกิดการกระตุ้นทางความคิด ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของจังหวัดขอนแก่นร่วมกัน ว่ามีอะไร และช่วยกันแก้ไขอย่างไรและนำเสนอเป็นนโยบายให้ภาครัฐเป็นลำดับ

7. ความตื่นตัวของภาคประชาชน

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่ตื่นตัวทางการเมืองในระดับแนวหน้า เห็นได้จากปรากฏการณ์ทางการเมืองในช่วงเปลี่ยนผ่าน เกิดปรากฏการณ์การเมืองภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือ กลุ่มเสื้อเหลืองจังหวัดขอนแก่น แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ หรือเสื้อแดงขอนแก่น การเคลื่อนไหวทางการเมืองจากนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทำให้คนขอนแก่นมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับการเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นการตัดสินใจทางการเมืองทั้งในมุมมองผู้เสนอตัวเองเป็นผู้บริหารท้องถิ่นก็ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ส่วนการเมืองภาคประชาชนก็แสดงจุดยืนที่จะเลือกผู้บริหารที่เข้ามาพัฒนา

พื้นที่ขอนแก่นอย่างแท้จริง หากไม่เป็สดังการเสนอแนวนโยบายไว้ก็อาจจะนำไปสู่การสร้างแรงกดดันจากภาคประชาชนต่อไป

8. การมีสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้า

มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้าของประเทศ เป็นศูนย์รวมทางความคิด สติปัญญาของสังคม และเป็นศูนย์รวมการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นผลิตบุคลากรทางการแพทย์เป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศ

9. การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สร้าง GDP ให้กับประเทศ

เนื่องจากมีธุรกิจหมุนเวียนที่จังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่สามารถดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุน เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดระดับภาคที่มีกำลังซื้อ เช่นการจัดประชุมระดับชาติ สามารถดึงดูดให้คนสนใจมาลงทุน ทั้งการลงทุนภาครัฐที่ทุ่มงบประมาณมาพัฒนาโครงการต่าง ๆ

แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

จากการวิเคราะห์แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัยโดยอาศัยผลการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่น แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย มีดังนี้

1. การส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัดจัดการตนเอง

คือหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งนั่นเอง ในที่นี้หมายถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดที่เกิดจากการรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร และหน่วยบริหารราชการส่วนภูมิภาคเข้าเป็นองค์กรเดียวกัน มีอำนาจหน้าที่และขีดความสามารถในการจัดการพื้นที่ของตนเองได้อย่างเบ็ดเสร็จ มีโครงสร้างทางการเมืองการบริหารใหม่ระบบบริหารงานบุคคลใหม่และระบบการเงินการคลังและงบประมาณใหม่ตามแนวคิดการปกครองตนเองของท้องถิ่นระดับจังหวัด

2. การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน

จากปัจจัยความเข้มแข็งด้านร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประสังคมของจังหวัดขอนแก่นในการขับเคลื่อนภารกิจของรัฐ ในรูปแบบของการก่อสร้างสถานีรถไฟรางเบา LRT ภายใต้แนวนโยบายการขับเคลื่อนขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) นั้น รัฐควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในจังหวัดอื่น ๆ ตามรูปแบบทฤษฎีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ-ภาคเอกชน (Public Private Partnership) จึงมองในอีกรูปแบบได้ว่าจังหวัดขอนแก่นประสบความสำเร็จในรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership: PPP)

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการเมืองภาคประชาชน (Participatory Democracy)

จากปัจจัยเงื่อนไขธุรกิจการเมือง ดังนั้น รัฐควรมีนโยบายการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนอันเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตย

แบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งเสริมให้เข้าไปมีการติดตาม ตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Participatory Theory (ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม, การเมืองภาคประชาชน) จริงอยู่ส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาเมืองขอนแก่นผลจะออกมาในมุมบวก จังหวัดขอนแก่นมีความร่วมมือที่เข้มแข็ง มีกลุ่มธุรกิจการเมืองที่เข้มแข็ง แต่หากมองมุมลบจะเกิดการผูกขาดทางธุรกิจ การผูกขาดด้านนโยบาย เมื่อหากมีแนวคิดริเริ่มจากภาคส่วนอื่นก็จะเกิดปัญหาส่งเสริมแนวคิดดังกล่าว และจะเกิดความขัดแย้งตามมา

4. ส่งเสริมการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐจากส่วนกลางมากขึ้น

บางภารกิจท้องถิ่นควรบริหารจัดการด้วยตนเอง เช่น ด้านการบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ รพสต. มีแนวทางจะโอนมาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่การโอนภารกิจยังมีได้ดำเนินการ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่น้อยเกินไป

อภิปรายผล

ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย พบว่า ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ขอนแก่นเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นจังหวัดหลักในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนกลาง ตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ (North-South Economic Corridor-NSEC) บนเส้นทาง R 3 A จากจีนตอนใต้สู่กรุงเทพฯ และท่าเรือแหลมฉบังมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่มาจากการมีต้นทุนทางประวัติศาสตร์จากการวางรากฐานให้เมืองขอนแก่น ให้เป็นเมืองท่าหลัก ๆ ตามภูมิภาคของประเทศสมัยใหม่ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ในขณะที่งานวิจัยของ เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นเมืองอันดับสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามี 4 เมืองที่เป็นเทศบาลนครใน 4 จังหวัดที่เป็นเมืองอันดับสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ เทศบาลนครราชสีมา เทศบาลนครขอนแก่น เทศบาลอุดรธานีและเทศบาลอุบลราชธานี พบว่าความเป็นเมืองศูนย์กลางการบริหารการปกครองและการให้บริการของรัฐในอดีตและปัจจุบัน แผนการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ประชากรและความหนาแน่นในเขตเมือง (เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี, 2561)

การได้ผู้บริหารท้องถิ่นจากภาคธุรกิจ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่มนักการเมืองมาจากภาคธุรกิจเอกชน เพื่อขยายผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้การเมืองช่วยในการปกป้องและรักษาประโยชน์ทางธุรกิจ ซึ่งการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะช่วยให้ขยายผลทางธุรกิจประชาชนในพื้นที่และเมืองจะได้รับผลประโยชน์จากการขยายผลทางธุรกิจแต่ต้องตั้งอยู่บน

พื้นฐานสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย ก๊กผล Urbanization เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ ซึ่งการศึกษารวมพลังของภาคธุรกิจ ธุรกิจการเมือง ซึ่งการรวมพลังภาคธุรกิจ โดยใช้โอกาสใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งใช้ความเป็นนานาชาติ (International Standard) ไม่ว่าจะเป็นสนามฟุตบอลไอโมบาย หรือสนามแข่งรถช้างเชอร์กิต มาสร้างศักยภาพใหม่ให้กับเมืองบุรีรัมย์ และคนบุรีรัมย์ก็ภาคภูมิใจในทิศทางการพัฒนานั้น (อรทัย ก๊กผล, 2559)

ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Collaboration) และ รูปแบบการประสานความร่วมมือ จากการศึกษาพบว่า ความร่วมมือถือเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จ (Key success) การพัฒนาขอนแก่น สิ่งที่ทำให้แนวทางการพัฒนาเมืองในจังหวัดขอนแก่นมีความโดดเด่นก็คือ ความร่วมมือในการทำงานพัฒนาเมืองร่วมกัน (Collaboration) แนวคิดการสานความร่วมมือ (Collaborative Governance) เป็นการสร้างความร่วมมือขึ้นของจังหวัดขอนแก่นได้ร่วมมือกับภาคส่วนเอกชนและภาคประชาสังคม และรูปแบบความร่วมมือแบบบูรณาการ (Integrated Collaboration) เป็นรูปแบบโดยที่เห็นเด่นชัดคือ จากการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรเศรษฐกิจ บริษัทเอกชนในอันที่จะร่วมกันพัฒนาจังหวัดขอนแก่นในหลายๆโครงการที่ทำเมืองขอนแก่นเป็นเมืองที่ทันสมัย มิใช่เน้นโครงการหนึ่งโครงการเดียว แต่ในขณะที่งานวิจัยของ ภาภรณ์ เรืองวิชา และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ: บทเรียนจากต่างแดนสู่ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะของทั้งสองเมืองเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คือ การประสานความร่วมมือในการ ทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และภาคส่วน อื่น ๆ ในพื้นที่ ที่เน้นเฉพาะเรื่องการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (ภาภรณ์ เรืองวิชา และคณะ, 2563)

มีสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้า มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้าของประเทศ เป็นศูนย์รวมทางความคิด สติปัญญาของสังคม และเป็นศูนย์รวมการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้การมีสถาบันใหญ่ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจในบริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยทั้งร้านค้า หอพัก และการค้าขายอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเรณา คำยา และคณะ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองการศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ลักษณะอาคาร ที่พักอาศัยเปลี่ยนแปลงไป การใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่การเกษตร เป็นพื้นที่ใช้สอยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ตึกแถว หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การที่มีมหาวิทยาลัยมหาสารคามตั้งในพื้นที่ส่งผลให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจภายในชุมชนเกิดการขยายตัว ชุมชน คนในพื้นที่มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น (สุเรณา คำยา และคณะ, 2557)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำเสนอนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย พบว่า ส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัดจัดการตนเอง จังหวัดขอนแก่นเข้า

ร่วมนโยบายจังหวัดจัดการตนเอง การให้ท้องถิ่นจัดการตนเอง หรือจังหวัดจัดการตัวเอง จะส่งผลดีทั้งการบริหารงาน งบประมาณ และแก้ปัญหาได้ตรงความต้องการของคนในพื้นที่ ส่งเสริมการกระจายอำนาจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในขณะที่งานวิจัย มูนิเระฮ์ ยีดา และคณะ การบริหารเมือง: นโยบายการพัฒนาและอนุรักษ์เมือง ซึ่งพบว่า เมืองเป็นพื้นที่ สำคัญกับการคงอยู่ของรัฐนับตั้งแต่มนุษย์เข้ามาอยู่ภายในสังคมและภายใต้การปกครองของรัฐ ปัจจุบันรัฐมีส่วนสำคัญต่อเมืองในแง่ของการวางแผน การกำหนด การบริหาร และการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง สำคัญที่สุดการบริหารเมืองและแนวนโยบายเมืองของรัฐดังกล่าวมี ย้อนกลับไปส่งผลต่อภาครัฐในรูปแบบของปัญหาและความต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อยต่อการกำหนดการวางแผน (มูนิเระฮ์ ยีดา และคณะ, 2559) เช่นเดียวกับการให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานวิจัยของ ชนิษฐา ชุสุข และ คณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการนโยบายสาธารณะในการพัฒนาเมืองหาดใหญ่ ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของเมืองหาดใหญ่สามารถแบ่งช่วงระยะเวลาออกเป็น 2 ช่วง คือ 1) พ.ศ. 2520 - 2538 หรือ ก่อนที่จะยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร และ 2) ในช่วงหลัง พ.ศ. 2538 ที่หาดใหญ่ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลนครแล้ว นโยบายในยุคแรกได้รับอิทธิพล มาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2520 - 2529) หลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ปัญหาและความต้องการของประชาชนได้เข้ามามีอิทธิพลในการ กำหนดนโยบายของเมืองหาดใหญ่ ส่วนกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น พบว่าในยุคแรก ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก แต่ในช่วงหลัง พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผ่านทางแกนนำ หรือ คณะกรรมการ ชุมชน ทางเทศบาลได้มีการเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นต่อการ พัฒนาเมืองในเวทีต่าง ๆ มากขึ้นกว่าในอดีต อีกทั้งเทศบาลได้ใช้ ICT เพื่อเป็นช่องทางในการ สื่อสารกับประชาชนในชุมชนมากขึ้น (ชนิษฐา ชุสุข และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปการศึกษาแนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมือง ทันสมัย คือ ขอนแก่นมีศักยภาพพื้นฐานที่พร้อมทั้งมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์มีต้นทุนทาง ประวัติศาสตร์ การมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น ได้ผู้บริหารท้องถิ่นจากภาค ธุรกิจ ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมและเข้มแข็ง อิทธิพลของ นโยบายจังหวัดจัดการตัวเอง ความตื่นตัวของภาคประชาชน การมีสถาบันการศึกษาระดับแนว หน้า การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สร้าง GDP ให้กับประเทศ และการนำเสนอแนวนโยบายสาธารณะ การพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย คือ การส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัด จัดการตนเอง การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมและ สนับสนุนการเมืองภาคประชาชน และส่งเสริมการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐจากส่วนกลาง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ 2 ด้านคือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เพิ่มศักยภาพจุดแข็งของการเป็นเมืองทันสมัยของจังหวัดขอนแก่นเพื่อต่อยอดความสำเร็จ
- 2) ประชาสัมพันธ์และจัดทำรูปแบบการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณะของเมืองทันสมัย
- 3) จัดประชุมเพื่อหาภาคีเครือข่ายเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เพื่อสร้างแนวร่วมและรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และเพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้มีความทันสมัยในรูปแบบที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นขอนแก่นเมืองอัจฉริยะในแต่ละด้าน ทั้ง 7 ด้าน (สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ ขนส่งอัจฉริยะ พลังงานอัจฉริยะ พลเมืองอัจฉริยะ การดำรงชีวิตอัจฉริยะ และการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ) เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นเมืองอัจฉริยะในแต่ละด้านในครั้งต่อไป
- 2) ควรศึกษาวิจัยรูปแบบปัจจัยเกื้อหนุนการเป็นเมืองทันสมัยของจังหวัดขอนแก่นในลักษณะ อื่น ๆ เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันและการเข้าถึงแอปพลิเคชันของประชาชนในการเชื่อมอยู่สู่การเข้าใช้บริการของความเป็นเมืองทันสมัย
- 3) ศึกษาถึงผลกระทบทางสังคมและภาคประชาชนอันเกิดจากกิจกรรมการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้เป็นเมืองทันสมัยเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบในเชิงลึกและแนวทางการแก้ไขปัญหา

เอกสารอ้างอิง

- เกวลี เพชรศรีชาติ. (2560). นโยบายสาธารณะว่าด้วยการพัฒนาเมือง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เข้มชาติ สมใจวงศ์. (12 ตุลาคม 2562). แผนนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย. (กฤษณะ สุระดณัย, ผู้สัมภาษณ์)
- จารุวรรณ ประวิณเน. (2563). กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จรีภรณ์ วาลย์มนตรี และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ. (2563). ตัวแสดงในการสร้างความร่วมมือพัฒนาเมืองขอนแก่นอัจฉริยะ. วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal), 9(1), 262-303.
- ชนิษฐา ชุสุข และคณะ. (2559). กระบวนการนโยบายสาธารณะในการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 8(4), 36-46.
- เทพมงคล ประดาพล. (10 สิงหาคม 2563). แผนนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย. (กฤษณะ สุระดณัย, ผู้สัมภาษณ์)

- นันทพจน์ บุญประสิทธิ์ และวิษณุ สุमितสุวรรณ. (2562). ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเปิดอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal), 8(1), 386-404.
- เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นเมืองอันดับสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 4(1), 159-173.
- ภาภรณ์ เรืองวิชา และคณะ. (2563). การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ: บทเรียนจากต่างแดนสู่ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทย. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(4), 165-180.
- มูนิเราะฮ์ ยีดา และคณะ. (2559). การบริหารเมือง: นโยบายการพัฒนาและอนุรักษ์เมือง. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ, 3(3), 71-80.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ. (2562). ขอนแก่นโมเดล: Khon Kaen Model. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: สำนักพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- สมศักดิ์ จังตระกุล. (10 สิงหาคม 2563). แผนนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย. (กฤษณะ สุระดณัย, ผู้สัมภาษณ์)
- สุเรณา คำยา และคณะ. (2557). แนวทางการพัฒนาเมืองการศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2563 จาก [kpi.msu.ac.th/upload/ag_tor_ref_bymst/ag_12_in_2.2.2_5_72\(2557\).pdf](http://kpi.msu.ac.th/upload/ag_tor_ref_bymst/ag_12_in_2.2.2_5_72(2557).pdf)
- อรรถัย กักพล. (2559). Urbanization เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.